

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ПРОГРАМА

ФАХОВОГО ІСПИТУ (замість ЄФВВ)
З ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ

РІВНЕ - 2026

ПРОГРАМА ПРЕДМЕТНОГО ТЕСТУ

1.	РОЗДІЛ 1. МІКРОЕКОНОМІКА
1.1	Основи економіки. Ефективність використання ресурсів
1.1.1	Предмет і функції економічної науки. Рівні економічного аналізу. Макроекономіка. Мікроекономіка. Мезоекономіка. Мегаекономіка.
1.1.2	Проблема обмеженості ресурсів і необхідності вибору. Межа виробничих можливостей (крива трансформації). Альтернативна вартість. Економічна ефективність.
1.1.3	Методи економічної науки: аналіз, синтез, абстрагування. Граничний аналіз. Економічне моделювання. Нормативна і позитивна економіка.
1.2	Попит, пропозиція та ринковий механізм
1.2.1	Попит і закон попиту. Аналіз змін попиту та величини попиту. Нецінові чинники попиту.
1.2.2	Суть та види еластичності попиту: цінова, перехресна, за доходом споживача. Економічна інтерпретація значень коефіцієнтів різних видів еластичності попиту. Вплив цінової еластичності попиту на динаміку загальної (сукупної) виручки виробника.
1.2.3	Пропозиція і закон пропозиції. Аналіз змін пропозиції та величини пропозиції. Нецінові чинники пропозиції. Цінова еластичність пропозиції.
1.2.4	Ринкова рівновага. Рівноважна ціна та рівноважний обсяг товару. Надлишок виробника і надлишок споживача. Вплив змін попиту й пропозиції на рівноважну ціну та рівноважний обсяг товару на ринку.
1.2.5	Наслідки запровадження максимальних і мінімальних цін. Аналіз впливу непрямих податків, дотацій і субсидій на ринкову рівновагу. Чисті втрати суспільства (deadweight loss).

1.3.	Теорії поведінки споживача
1.3.1	Корисність та підходи до її вимірювання. Функція корисності. Загальна (сукупна) і гранична корисність. Закон спадної граничної корисності блага.
1.3.2	Сутність раціонального вибору споживача. Рівновага споживача. Правило рівноваги споживача за умови споживання набору благ.
1.3.3	Криві байдужості (індиферентності) та їх властивості. Гранична норма заміни (заміщення) благ (MRS). Карта кривих байдужості.
1.3.4	Бюджетне обмеження та можливості споживача. Рівновага споживача з позицій порядкового (ординалістського) підходу. Реакція споживача на зміну цін товарів і доходу споживача. Модель (крива) «дохід– споживання». Модель (крива) «ціна– споживання».
1.4.	Теорія виробництва і витрат
1.4.1	Суть виробництва. Технологія виробництва. Поняття і параметри виробничої функції. Виробнича функція з одним змінним фактором. Закон спадної граничної продуктивності змінного фактора виробництва. Сукупний (TP), середній (AP) та граничний продукт (MP), їх взаємозв'язки. Стадії виробництва.
1.4.2	Виробнича функція з двома змінними факторами. Крива виробничої байдужості (ізокванта): поняття і властивості. Гранична норма технологічного заміщення (MRTS). Лінія однакових витрат виробництва (ізокоста). Правило рівноваги виробника.
1.4.3	Економічний і бухгалтерський підходи до визначення витрат виробництва. Явні та неявні витрати виробництва. Економічний, бухгалтерський і нормальний прибуток.
1.4.4	Постійні (FC), змінні (VC), сукупні витрати (TC) виробництва. Середні та граничні витрати виробництва у короткостроковому і довгостроковому періодах. Постійний, зростаючий та спадний ефекти масштабу виробництва.

1.5.	Ринкові структури. Досконала конкуренція, монополія, монополістична конкуренція, олігополія
1.5.1	Сутність ринкової структури. Види ринкових структур: досконала конкуренція, монополістична конкуренція, монополія, олігополія. Порівняльна характеристика ринкових структур.
1.5.2	Суть, ознаки та умови функціонування ринку досконалої конкуренції. Ефективність ринку досконалої конкуренції. Умови рівноваги фірми – досконалого конкурента у довгостроковому і короткостроковому періодах.
1.5.3	Характерні ознаки чистої монополії. Природна монополія. Умови рівноваги монополіста у довгостроковому і короткостроковому періодах. Суспільні втрати від діяльності монополіста.
1.5.4	Характерні ознаки монополістичної конкуренції. Нецінова конкуренція в умовах монополістичної конкуренції. Умови рівноваги виробника у довгостроковому і короткостроковому періодах. Ефективність монополістичної конкуренції. Особливості організації олігопольного ринку. Економічні наслідки олігополії.
2	РОЗДІЛ 2. МАКРОЕКОНОМІКА
2.1.	Макроекономічні показники в системі національних рахунків
2.1.1	Основні показники системи національних рахунків та методи їх визначення: Валовий внутрішній продукт (ВВП), Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Національний дохід (НД). Методи обчислення ВВП: за витратами, за доходами, виробничий.
2.1.2	Індекси цін та їх види. Індекс споживчих цін (ІСЦ). Номінальний та реальний ВВП. Дефлятор ВВП. Інфлювання і дефлювання.
2.1.3	Кейнсіанські функції споживання і заощадження. Гранична та середня схильність до споживання та до заощадження. Суть та види заощаджень. Особисті заощадження. Заощадження фірм (підприємства). Державні заощадження. Чинники споживання та

	заощадження.
2.1.4	Суть та види інвестицій (валові і чисті; реальні і фінансові; короткострокові та довгострокові; прямі і портфельні; венчурні і безризикові).
2.1.5	Сукупні видатки. Рівноважний рівень ВВП. Підходи до визначення рівноважного ВВП: «Видатки–обсяг виробництва» (Витрати– випуск)»; «Витікання (вилучення)–ін’єкції». Кейнсіанський хрест. Автономні і похідні інвестиції. Мультиплікатор видатків (простий). Інфляційний і рецесійний розриви.
2.2	Сукупний попит і сукупна пропозиція
2.2.1	Сукупний попит (AD): суть та його компоненти. Крива сукупного попиту. Цінові та нецінові чинники сукупного попиту.
2.2.2	Сукупна пропозиція (AS). Криві сукупної пропозиції у короткостроковому та довгостроковому періодах. Цінові та нецінові чинники сукупної пропозиції в короткостроковому та довгостроковому періодах.
2.2.3	Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції в короткостроковому та довгостроковому періодах. Застосування моделі AD-AS. Стагфляція.
2.3.	Макроекономічна нестабільність
2.3.1	Діловий цикл та його фази (спад, дно, піднесення, вершина). Причини економічних коливань.
2.3.2	Інфляція: суть, причини виникнення, види. Інфляція попиту. Інфляція пропозиції. Соціально-економічні наслідки інфляції. Рівень та темп інфляції.
2.3.3	Антиінфляційна політика: суть та види (активна, пасивна).
2.3.4	Безробіття та його види (структурне, фрикційне, циклічне). Рівень безробіття. Рівень зайнятості. Природна норма безробіття.
2.4.	Грошовий ринок та монетарна політика
2.4.1	Грошовий ринок та його агрегати.
2.4.2	Попит на гроші. Пропозиція грошей. Рівновага на грошовому ринку.

2.4.3	Монетарна політика: суть, цілі та види (політика «дорогих» і «дешевих» грошей). Інструменти монетарної політики (операції на відкритому ринку, відсоткова ставка, обов'язкова норма резервування).
2.5.	Фіскальна політика: суть, види (дискреційна та недискреційна). Крива Лаффера
2.6.	Економічне зростання: суть та типи (екстенсивний та інтенсивний). Фактори економічного зростання: фактори попиту, ефективності, соціокультурні та інституційні фактори
2.7.	Людські ресурси. Людський розвиток. Складові індексу людського розвитку (ІЛР): освіта, добробут, тривалість життя
2.8.	Соціальна економіка та політика
2.8.1.	Об'єкти та суб'єкти соціальної політики. Види та інструменти соціальної політики (фінансові та нефінансові).
2.8.2	Державні соціальні стандарти (прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, мінімальна пенсія).
3	РОЗДІЛ 3 ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВА
3.1	Основи функціонування підприємства
3.1.1	Підприємство як суб'єкт господарювання: <i>сутність</i> та <i>напрями діяльності</i> (маркетингова, управлінська, фінансово-економічна, виробнича, обліково-контрольна, інноваційна).
3.1.2	Види підприємств (за метою і характером діяльності: комерційні та некомерційні; за формою власності: приватні, колективні, державні, змішані; за національною належністю капіталу: національні, з іноземними інвестиціями, іноземні, змішані; за масштабами діяльності: великі, середні та малі) та їх <i>об'єднань</i> (асоціація, кооперація, консорціум, концерн, картель, трест, промислово-фінансові групи, холдинги).

3.1.3	Середовище господарювання підприємства: внутрішнє (мікросередовище), проміжне (мезосередовище) та зовнішнє (макросередовище).
3.2	Структура та управління підприємством
3.2.1	Функції (планування, організація, мотивація, контроль) та методи управління підприємством (організаційні, економічні та соціально-психологічні).
3.2.2	Типи організаційних структур управління підприємствами (лінійна, функціональна, лінійно-функціональна, матрична та дивізійна).
3.2.3	Поняття виробничої структури та соціальної інфраструктури підприємства.
3.2.4	Техніко-технологічна база підприємства та суспільні форми організації виробництва (концентрація, спеціалізація, кооперування, комбінування, конверсія і диверсифікація).
3.3	Планування діяльності підприємства
3.3.1	Планування: сутність та різновиди планів підприємства. Стратегічне, тактичне і оперативне планування: сутність та часові межі.
3.3.2	Бізнес-план: визначення та його розділи (резюме; опис продукції (послуг); маркетинг- план; виробничий план; організаційний план; фінансовий план; оцінка ризиків).
3.3.3	Поняття економіко-математичної моделі та моделювання. Класифікація моделей (статичні та динамічні; стохастичні та детерміновані; структурні та функціональні). Поняття адекватності моделі. Модель «чорної скриньки». Основні етапи побудови економіко-математичної моделі.
3.3.4	Поняття статистичної залежності між змінними. Суть кореляційного зв'язку. Критерії оцінювання статистичної значущості лінійного зв'язку.
3.4	Ресурсне забезпечення діяльності підприємства

3.4.1	Основний капітал (необоротні матеріальні активи): сутність, видова структура, знос, амортизація, фондівдача (продуктивність основних засобів), фондомісткість (виробнича місткість).
3.4.2	Оборотний капітал (оборотні активи): сутність, видова структура, коефіцієнт оборотності та тривалість одного обороту.
3.4.3	Нематеріальні ресурси та нематеріальні активи: сутність, види та амортизація.
3.4.4	Інновації: сутність, різновиди та інноваційний процес.
3.5	Витрати та результати діяльності підприємства
3.5.1	Собівартість продукції та кошторис витрат (матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи, амортизація, інші операційні витрати).
3.5.2	Ціна на продукцію (послуги): сутність та функції (обліково-вимірjuвальна, розподільча та стимулююча). Різновиди цін (договірні, вільні, регульовані; роздрібні та оптові).
3.5.3	Дохід та прибуток підприємства (валовий та чистий).
3.5.4	Ефект та ефективність діяльності підприємства: сутність та відмінності.
3.6	Персонал підприємства. Економіка праці
3.6.1	Персонал підприємства, категорії персоналу. Планування чисельності персоналу. Мотивація персоналу: сутність та методи (економічні та неекономічні). Ефективність використання персоналу підприємства.
3.6.2	Сутність заробітної плати як соціально- економічної категорії. Номінальна і реальна заробітна плата. Функції заробітної плати. Форми та системи оплати праці.
3.6.3	Соціально-трудові відносини на підприємстві: сутність поняття. Суб'єкти соціально- трудових відносин: держава, роботодавці та наймані працівники.
4	РОЗДІЛ 4 МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ
4.1	Міжнародна економічна система

4.1.1.	Міжнародна економічна система: сутність та її елементи. Міжнародний поділ праці.
4.1.2.	Міжнародні економічні відносини: поняття, принципи, середовище та об'єкти. Суб'єкти та види міжнародної економічної діяльності.
4.1.3	Форми міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля товарами, міжнародна
	торгівля послугами, міжнародний рух капіталу, міжнародна міграція робочої сили, міжнародне науково-технічне співробітництво, міжнародні валютно-фінансові та кредитні відносини, міжнародна економічна інтеграція.
4.2	Міжнародна торгівля товарами та послугами
4.2.1.	Теорії міжнародної торгівлі (докласичні, класичні, неокласичні та альтернативні теорії).
4.2.2.	Форми, методи та показники міжнародної торгівлі товарами.
4.2.2.1	Поняття та форми міжнародної торгівлі: традиційна (експорт та імпорт), компенсаційна (зустрічні закупівлі, бартерна торгівля, зворотні закупівлі, промислові компенсаційні угоди), торгівля за кооперацією; торгівля в режимі найбільшого сприяння, преференційна, дискримінаційна.
4.2.2.2	Методи міжнародної торгівлі товарами. Міжнародна торгівля на підставі прямих зв'язків між контрагентами та через організовані товарні ринки (біржі, аукціони, тендери, ярмарки/виставки).
4.2.2.3	Показники міжнародної торгівлі: 1) обсягові (експорт, реекспорт, імпорт, реімпорт, зовнішньоторговельний обіг, генеральна торгівля, спеціальна торгівля, індекс фізичного обсягу зовнішньої торгівлі); 2) показники результативності (сальдо торговельного балансу, сальдо балансу послуг, сальдо некомерційних операцій, сальдо балансу поточних операцій, індекс «умови торгівлі», експортна квота, імпортна квота, квота зовнішньоторговельного обігу); 3) структурні (товарна структура, географічна структура, інституційна торгівля, видова структура); 4) динаміки (темпи росту/приросту експорту, темпи росту/приросту імпорту, темпи росту/приросту зовнішньоторговельного обігу).

4.2.3.	Базисні умови постачання: поняття та мета впровадження. Особливості
	ціноутворення на світових ринках. Поняття світових цін. Фактори впливу на формування ціни. Класифікація цін (за напрямком товарних потоків; за умовами розрахунків; за повнотою врахування витрат; за характером реалізації; за мірою фіксації). Джерела інформації про світові ціни.
4.2.4.	Види регулювання міжнародної торгівлі (одностороннє, двостороннє, багатостороннє). Рівні регулювання міжнародної торгівлі. Генеральна угода з тарифів і торгівлі (ГАТТ). Світова організація торгівлі (СОТ). Тарифні (мито, митний тариф, тарифна квота) інструменти торговельної політики.
4.2.5.	Поняття та види послуг за Генеральною угодою про торгівлю послугами (ГАТС). Зобов'язання за ГАТС.
4.3	Міжнародне науково-технічне співробітництво
4.3.1	Сутність технологій і міжнародного трансферу технологій. Форми трансферу та захисту технологій. Способи комерційного і некомерційного міжнародного трансферу технологій.
4.3.2	Міжнародне науково-технічне співробітництво: поняття, структура та пріоритетні напрями розвитку.
4.3.3	Інституційне регулювання світового ринку технологій: Угода з торговельних аспектів прав інтелектуальної власності СОТ (TRIPS), комітет з передачі технології Конференції ООН з торгівлі та розвитку (UNCTAD), Всесвітня організація інтелектуальної власності (ВОІВ/WIPO).
4.4	Міжнародна трудова міграція. Світовий ринок праці
4.4.1	Світовий ринок праці: сутність та специфіка, функції та сегменти. Географічна та галузева структура світового ринку праці. Поняття та форми зайнятості у світовому ринку праці.

4.4.2	Поняття та причини міжнародної міграції робочої сили. Зовнішня і внутрішня міграція робочої сили. Види міжнародної трудової міграції.
4.4.3	Міжнародні центри тяжіння робочої сили (Північноамериканський, Західноєвропейський, Латиноамериканський та Кариби, Близького Сходу, Азійський, Африканський регіони). Соціально-економічні наслідки міжнародної міграції робочої сили: країни-реципієнти, країни-донори.
4.4.4	Регулювання міжнародної міграції: напрями, рівні (регіональний, національний, міжнародний), види та методи.
4.5	Світовий фінансовий ринок. Міжнародний рух капіталу
4.5.1	Поняття та структура світового фінансового ринку: функціональна, інституціональна / інституційна, валютна та географічна.
4.5.2	Поняття та причини міжнародного руху капіталу. Форми міжнародного руху капіталу: 1) за джерелами походження капіталу (офіційний та приватний); 2) за характером використання капіталу: підприємницький (прямі та портфельні інвестиції), позичковий (кредит, дар) та міжнародна економічна допомога; 3) за строками вкладання (коротко-, середньо- та довгостроковий капітал); 4) за об'єктом руху (в товарній та грошовій формах). Функції міжнародного руху капіталу.
4.5.3	Прямі та портфельні іноземні інвестиції. Поняття прямих іноземних інвестицій. Суб'єкти та об'єкти прямих іноземних інвестицій. Портфельні іноземні інвестиції: сутність та види (акції, облигації).
4.5.4	Некорпоративні (контрактні) форми іноземного інвестування: ліцензування, франчайзинг, контракти на управління, підрядне виробництво, проекти «під ключ».

4.5.5	Інвестиційний клімат країни. Чинники формування інвестиційного клімату. Інвестиційна привабливість країни: поняття та чинники впливу.
4.6	Міжнародні валютно-фінансові та кредитні відносини
4.6.1	Валюта: поняття та види. Валютний курс та валютне котирування. Фактори впливу на валютний курс. Режими валютного курсу (фіксований, керований, плаваючий). Валютна система: поняття та елементи. Валютні системи: національна, регіональна (міжнародна), світова. Еволюція світової валютної системи. Європейська валютна система.
4.6.2	Поняття та види валютних операцій (конверсійні операції, відкриття та ведення валютних рахунків, неторгові операції, операції із залучення та розміщення валютних коштів). Конверсійні операції: поточні (угоди з негайною поставкою), строкові (форвардні, ф'ючерсні, валютні опціони, валютні свопи). Валютне регулювання: ринкове та державне. Валютна політика та її інструменти (валютна інтервенція, валютний демпінг, дисконтна політика, девальвація та ревальвація, валютні обмеження).
4.6.3.	Міжнародний кредит: поняття та форми. Джерела міжнародного кредиту. Види та показники зовнішнього боргу. Управління зовнішнім боргом (оперативне та стратегічне). Реструктуризація зовнішнього боргу (списання, викуп, пролонгація платежів за кредитом, залучення нових кредитів для оплати минулих боргів, сек'юритизація зовнішнього боргу, конверсія зовнішнього боргу).
4.6.4.	Міжнародні розрахунки: поняття та суб'єкти. Форми міжнародних розрахунків: акредитив, інкасо, аванс, платіж на відкритий рахунок, банківський переказ, вексель.
4.6.5.	Платіжний баланс: поняття, структура (рекомендації МВФ, 6-е видання), фактори впливу та методи врівноваження.
4.7	Міжнародна економічна інтеграція
4.7.1	Міжнародна економічна інтеграція: поняття, передумови. Форми міжнародної регіональної економічної інтеграції: зона преференційної торгівлі, зона вільної торгівлі, митний союз, спільний ринок,

	економічний союз, політичний союз.
4.7.2.	Економічні ефекти міжнародної економічної інтеграції. Статичні (створення торгівлі, відхилення торгівлі) та динамічні ефекти (вигоди від спеціалізації, ефекту масштабу; зростання добробуту; поліпшення платіжного та торговельного балансів; розвиток структури торгівлі; залучення інвестицій тощо).